

Magnum Bullarium Romanum, Seu Ejusdem Continuatio

Quæ Supplementi loco sit, tum huicce, tum aliis quæ præcesserunt
Editionibus, Romanæ, & Lugdunensi ...

Complectens Constitutiones Benedicti XIV. ab initio Pontificatus usque ad
Annum 1746

Luxemburgi, 1752

CXLIV. Diebus Festis prohibentur haberi Mercatus rerum venalium:
Tolerantur verò Nundinæ sub certis conditionibus. 5. Novembris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74696](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74696)

1745.

Virorum Suffragia, quae modo commemoravimus, diligentissime percurramus. Cum haec ita sint, adprobamus, & confirmamus quaecunque in Sententiis superius expositis continentur; cum Scriptores planè omnes, Theologiae, & Canonum Professores, plura Sacrarum Litterarum testimonia, Pontificum Decessorum Nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas, ad easdem Sententias comprobandas penè conspirare videantur. Insuper aperuimus cognovimus Auctores, quibus contrariae Sententiae referri debent; & eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem praebere videntur; Neque ignoramus quanta Sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis Regionibus, ubi controversiae ejusmodi principium habuerunt.

§ 5. Quare has literas Encyclicas dedimus universis Italiae Archiepiscopis, Episcopis, & Ordinariis, ut haec Tibi, Venerabilis Frater, & coe'teris omnibus innotescerent; & quoties Synodos celebrare, ad Populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab his Sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Dioecibus audeat Litteris, aut Sermonibus contrarium docere: Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium & subiectum declaramus poenitis per Sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint ac violaverint.

§ 6. De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in praesentia statuimus; Nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt Sententias; Attamen pietatis vestrae Studium ac Religionem inflammandam existimamus, ut haec, quae subjicimus, executioni demandetis.

§ 7. Primum gravissimis verbis Populis vestris ostendite, usurae labem ac vitium à Divinis Litteris vehementer improbari; Illud quidem varias formas atque species induere, ut Fideles Christi Sanguine restitutos in libertatem & gratiam, rursus in extremam ruinam precipites impellat; Quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinae ac virtutis gloria supra coeteros effruntur, consilium exposcant.

§ 8. Secundo loco; qui viribus suis, ac sapientiae ita consilium, ut responsum ferre de his quaestionibus non dubitent, (quae tamen haud exiguam Sacrae Theologiae, & Canonum scientiam requirunt;) ab extremis, quae semper vitiosa sunt, longè se abstineant: Etenim aliqui tanta severitate de his rebus iudicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tanquam illicitam, & cum usura conjunctam; Contra verò nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usura turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinioibus ne nimis adhaereant; sed priusquam responsum redant, plures Scriptores examinent, qui magis inter coeteros praedictantur; Deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate planè confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullae omnino contumeliae in eos confingantur, qui contrariam Sententiam sequuntur, neque illam gravibus Censuris notandam asserant, si praesertim ratione, & praestantium Virorum testimoniis minime careat; Siquidem convicia, atque injuria vinculum Christianae charitatis instrunt, & gravissimam Populo offensionem, & scandalum praesferunt.

§ 9. Tertio loco, qui ab omni usurae labe se

immunes & integros praestare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt; ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inferendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia possulent: Haec magno opere conferunt non modo ad animi sollicitudinem & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in Foro externo comprobandum: Haec etiam aditum intercludunt disputationibus, quae non semel concitandae sunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quae ritè data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

§ 10. Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum Sermonibus, qui discutunt, de usuris hoc tempore quaestionem institui, quae solo nomine contineatur; cum ex pecunia, quae qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & à veritate alienum, planè deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam & sejunctam esse; Et ea pariter discrepare magno opere inter se, quae à diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen aperitissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque Foro retineri; Ac fructum, qui ex pecunia illicitè conciliatur, ideoque fori utriusque iudicio restituentis decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quaestionem hoc tempore proponi ob eam causam, quòd ut plurimum ex pecunia, quae alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

§ 11. Haec potissimum vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandatis executioni quaecunque per has Litteras à Nobis praescribuntur: Opportunis quoque remediis consulatis, ut consilium, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Dioecesi vestra turbae concitentur, vel corruptelae ad labefactandam sanctae doctrinae candorem & puritatem inducantur: Postremo vobis, & Gregi curae vestrae concredito, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romae apud S. Mariae Majorem die prima Novembris MDCCXLV. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Diebus Feltis prohibentur haberi *Mercatus* rerum venalium. Tolerantur verò *Nundinae* sub certis conditionibus.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & Ordinariis Diocesis Ecclesiae.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Ab eo tempore, quo copiosus in misericordia Dominus, Nos, licet immeritos, ad summum Catholicae Ecclesiae Pontificatum evexit, complures diversi ordinis illustres Viri, itemque Episcopi, & Archiepiscopi in Italia, & extra commorantes, iteratis precibus institerunt, ut Dies Festos, ubique ferè nimis auctos, quibus Christianus Populus feriatur, Apostolica auctoritate imminueremus. Hoc enim prudenti temperamento, Pauperibus, qui quotidiani labore sibi victum quaerunt, facile consuleretur, ac simul gravia adimerentur absurda, quae ex Festorum dierum multitudine, ac frequenti violatione oriri solent, non sine aperto Religionis dispendio. Re expensâ, negotii difficultatem probè intelleximus: quare peculiarari Scripto, publicis etiam typis vulgato,

1745. condiciones aperiri suadet.

Temeraria, districta compri mandata.

Praesentium executionem Episcopis commendat.

Dat. die 1. Nov. 1745.

CXLIV.

De reductione dierum Festorum alias delibetatum.

Eamque doceri & servari jubet.

De pecuniaribus contractibus nihil nunc decernit.

Usuram & avaritiam cavere; sapientum consilia exquiri admonet.

Consultos caute pronunciare dissentientes moderate agere jubet.

Contractuum naturam &

1745

Et requisita Antistitum, aliorumque consilia.

rationes varias indicavimus, quibus ea immutatio fieri poterat: consilium pariter exquirentes nonnullorum S. R. E. Cardinalium, Episcoporum Italiae, aliarumque Regionum, Ecclesiasticorum Praesulum, Theologorum, Jurisconsultorum, aliorumque Virorum Doctorem, humanas, civilesque res callentium, an hujusmodi petitio esset exaudienda: Si vero illam exaudiri aequum esset, & congruens, ipsi quoque rationes significarent, quibus utiliter ac prudenter imminutio praescriberetur.

Quibus inter se non convenientibus, resolutio data.

§. 1. Petita responsa tam varia, ut solet contingere, suo tempore accepimus, ut ferè sua cuique fuerit sententia. In aliud proinde tempus negotium rejecimus, eam in ipem adducti, ut Episcopi cujusque Provinciae, vel Ditionis, unanimes voto in sententiam imminuendi Dies Festos primum convenirent; deinde vero, quò commodius id fieri posset, concordia pariter suffragio medium aliquod suggererent ex tot memoratis in Scripto Nostro, ac pro illius executione Pontificum assensum exposcerent. Hoc sane pacto inita ab Ordinariis consilia in re tanti momenti non illorum voluntati referri potuissent, sed tantum Supremae Apostolicae Sedis auctoritati, quam fel. record. Urbanus Papa VIII. Praedecessor Noster integram esse voluit in decernenda imminutione dierum Festorum, qui in sua Constitutione recensentur. Demum una eademque Episcoporum deliberatio, Apostolicae auctoritatis recta munimine, nedum plurimum valuisset ad compescenda Censorum ingenia; sed etiam sublata fuisset disparitas illa ritus, quae hodie viget, Disciplinae Ecclesiasticae injuriosa, ut intra paucorum milliarium ambitum, & inter finitimos Populos, unus idemque dies ab aliquibus Festus de Praecepto, ab aliquibus vero ferialis haberetur.

Hispaniae Populis interim provisum.

§. 2. Haec methodus feliciori sorte in universa fere Hispania excepta est: Cum enim postremi Tarraconensis Concilii Patres regulam quandam constituerint Dierum Festorum, quibus, pro illorum conditione, atque discrimine, Populi Divino interesse Sacrificio, & servilibus operibus abstinere debent; & aliorum, quibus Missae tantum interesse debent, tributa postmodum libertate vacandi operibus servilibus; fel. record. Benedictus XIII. Decessor, & Benefactor Noster disposita in eadem Provinciali Synodo ad preces Episcoporum approbavit. Quo exemplo alii subinde Hispaniarum Antistites excitati, Nobis humiliter supplicarunt, ut ad minuendum nimis auctum Festorum numerum, liceret ipsis etiam servare regulam in praefato Tarraconensi Concilio providè constitutam. Annuimus instantiae; exindeque omnium fere Hispaniarum Dioeceseon uniformitas in dierum Festorum celebratione, & ritu exorta est.

Item aliquot Poloniae Dioecibus.

§. 3. Aliis quoque Catholici Orbis Regionibus servata à Nobis in hoc negotio conficienda matura dilatio profuit. Interea siquidem aliquot Regni Poloniae Episcopi, mentis aciem ad substantiam, & modum imminuendi dies Festos dirigentes, per Literas Nobis significarunt, in illis Dioecibus, suos late fines protendentibus, aestivo tempore Incolas, Agrorum culturae, & aliis servilibus operibus, quibus vivunt, & sustentantur, dantes operam, difficillime ab illis abstinere posse diebus festis inter hebdomadam occurrentibus: Enixè propterea Nos rogarunt, ut quae per hebdomadam aestivo tempore occurrunt Festa, in Dies Dominicos transferremus, excepto Festo Assumptionis B. Mariae Dei Genitricis, quae quovis die accideret, religiosè ab universis celebraretur. Quorum petitio per Nos, maturo praemisso examine, exaudita, in Regionibus illis optatam ab Episcopis, & Populis tranquillitatem peperit.

§. 4. Quo vero ad Italiam pertinet, credi vix potest, quam prudens, ac religiosus de re ipsa fuerit sermo, quem Nobiscum instituit Charissimus in Christo Filius Noster Carolus utriusque Siciliae Rex Illustris. Non sine timore, ac planè acerbo animi sui morore Nobis exposuit, Dies Festos, quibus Christiani Populi ferari debent, in subjectis sibi regionibus passim violari, ob nimis auctum illorum numerum, huic porro malo non aliam adhiberi posse medelam, praeter diminutionem Supremam Auctoritate Nostra opportunè faciendam. Significare illi non omisimus, gravem ac molestanti utriusque sollicitudinem oborturam, si rem tanti ponderis inconsultis Episcopis conficere vellemus. Idcirco ut omnia feliciter procederent, non solum exquirendas esse illorum sententias; sed oportere, ut Antistites finitimi, vel Metropolitae cum suis Provincialibus, studia, & voluntates in eundem scopum dirigentes, quid tandem facto opus esset, ad Nostri deferrent Apostolatus auditum. Par omnium suffragium communem tranquillitatem subjectis Populis allaturum, & quod potissimè in rebus sacris quaerendum est, ritus uniformitatem, & disciplinae concordiam.

§. 5. Id ipsum significavimus Episcopis temporalis nostrae Ditionis, quorum nonnulli privato sermone Nobiscum habito, nonnulli vero suis ad Nos datis Literis, Apostolicam auctoritatem ad Festos dies imminuendos enixe impetrarunt. At cum ipsi nihil haecenus praestiterint, nihil & Nos egimus; liberam, prudentemque Episcoporum concordiam in hoc negotio praestolantes, non imperantes, & exigentes. Etenim moderatio numeri dierum Festorum non à voluntate, sed à sola pendet necessitate, quam nemo melius, quam Episcopi norunt; ideoque ad eos potissimum pertinet, mali conditionem, & apta eidem remedia proferre: Nec facile adduci possumus, ut in hoc adeo gravi, & implexo negotio quidquam decernamus, nisi audita prius concordia quoad substantiam, & quoad modum, Episcoporum sententia.

§. 6. Haec Vobis, Venerabiles Fratres, cum in finem scribimus, ut non solum cuique Vestrum plane cognita, ac perfecta sit agendi ratio à Nobis inita in hac gravi causa imminutionis dierum Festorum; verum etiam ut opportune nunciemus, si vestra consilia ex voto nostro Nobiscum communicavissetis, vel sublata profus, vel saltem magna ex parte submota fuissent mala, quibus curandis congruum, ac salutare remedium non semel à Nobis expectavistis.

Complures etenim vestrum voce, aut scripto improbarunt abusum Mercatum, & Nundinarum, quae fieri solent diebus Festis, quibus ferari oportet, ut Populus unice in res sacras incumbat; rationem à Nobis poscentes, quae grassanti in diem malo occurrì possit.

§. 7. Inter modos propositos, atque servandos in imminutione, ac celebratione Festorum, praecipuus ille est, quo inter ipsos Festos dies discrimen constituitur. Etenim in diebus Dominicis, itemque in Celebratibus Domini, Beatae Mariae semper Virginis Dei Genitricis, ac in aliis solemnioribus in memorato Scripto Nostro indicatis, debet Christianus Populus nedum interesse Divino Sacrificio, sed etiam abstinere ab operibus vetitis; In ceteris vero minus solemnibus, qui tamen ex praeepto celebrari consueverunt, imposita est Christianidelibus obligatio interessendi Missae Sacrificio, tradita in reliquis cuique illorum potestate ea faciendi, quae fieri solent diebus ferialibus.

§. 8. Quò cautius, ac tutius incederemus, consulere volumus Chirographa Summorum Pontificum Decessorum Nostrorum, quibus peculiaribus Urbibus, & Oppidis temporalis suae Ditionis habendarum Nundinarum facultatem

1745

Pontifex a par Episcopos Sicilie in eam sententiam convenire.

Idipsum fuerit Episcopos Status Ecclesiasticae.

Nihil eorum consilium.

Abusus in celebratione Nundinarum diebus Festis.

Dierum Festorum non par solemnitas.

Nundinae in dies minus solennes plerumque incidunt.

1745.

tribuerunt. Multi iis diebus Nundinas fieri permiserunt, quibus Christianifideles (juxta propositum Thema) fervilibus operibus abstinere debebant, divinoque adesse Sacrificio; Sed numerum longe majorem illarum comperimus, quæ incidunt in eos Dies Festos ex Præcepto, quibus, si expetita fieret illorum immunitio, satis fuisset Missam audire, excluso debito abstinentiæ ab operibus fervilibus, sublatoque onere peragendi, quæ in aliis superioris ordinis Festis Christianus Populus debet implere.

§. 9. Hac via, si non omni, magna certe ex parte sublata essent mala, quibus, memorata de causa, congruens & opportunum à Nobis remedium postulatis. Enimverò bifariam divisus, ut præmonuimus, diebus Festis, affixoque inferiori ipsorum ordini debito interessendi dumtaxat Divino Sacrificio; celebrata in illis Nundinæ nullum deinceps peperissent absurdum, nec libertas operum fervilium, cum interessentia Missæ compatibilis, refragari potuisset præcepto ab Ecclesia Fidelibus injuncto. Præterea nullus Urbibus, & Oppidis relictus fuisset timor, ne, cum Incolarum, & Concurrentium detrimento, Nundinarum frequentia imminueretur. Quippe juxta hypothese præmissam, recolente adhuc Clero solemniter ritum diem Festum intra Ecclesiam, sumptuoso ornatu, omnique nitore instructam; in ipsa Sacri concentus Musices haberi de more potuissent; permitti quoque potuissent citatorum Equorum cursus, aliaque id genus, quæ Populi augere solent numerum, Mercatorum frequentiam, & Nundinarum celebritatem. Sed de re hujusmodi, veluti extranea, sermone relicto, ad propositæ quæstionis examen progredimur, dierum Festerum imminutione seclusa.

§. 10. Eruditioni vestra, Venerabiles Fratres, ignotum non erit quod hac de re Theologi tradunt. S. Thomas in 2. quæst. 122. art. 4. ad quartum docet, ætiosam in antiqua lege fuisse observantiam Sabbati, quam sit in novâ observantia diei Dominici; dieque Sabbato vitata fuisse opera, quæ non verantur die Dominico. Cardinalis vero Cajetanus in Commentario ad hunc locum asserit, licere Villicis diebus Festis Urbem petere, ut calceos emant, & his similia. De Alma verò Urbe sermonem instituens, morem profert hac tempestate jam obsoletum; Inquit enim: *Licetum est diebus Festis emere, ac vendere Asinos, Equos, quia sic est consuetudo in publico foro in diebus Festis, spectante Mundo: hæc enim omnia ubi antiquata consuetudo, ac per hoc à Prælatiis facta, cum sint omnibus notoria, licita sunt ex ipsa consuetudine, fundata super libertate Evangelica, quæ non tenemur stricto jure Veteris Legis de observatione Festerum: Cajetano subscribunt Silvestr. in Summ. Verb. Negotium §. 2., Sylvius ad S. Thom. 2. 2. tom. 3. quæst. 122. art. 4. §. Ad prius, Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 29. num. 3. ad plur. sequen., Giballin. de Negotiation. tom. 1. lib. 2. cap. 3. art. 2. num. 9. in fin.*

§. 11. Eiusdem sententiæ sunt etiam Ecclesiastici Juris Interpretes, ut videre licet apud Fagnan. in cap. Multa num. 54., & seqq. ne Cleric. vel Monach. idemque sentiunt Gonzal. in cap. Omnes num. 8. de Fer., Pirhing. ad Tit. Decretal. de Feriis num. 18., Anaclet. eod. tit. num. 22., Engel. ibid. §. 2. num. 13., Pirkher. num. 9., Schmalzgrueber num. 23., alique multi, qui facile citatis addi possent. Nonnulli verò ex Doctoribus Sacrorum Canonum inter Mercatus, & Nundinas discrimen constituunt; Ac primos quidem diebus Festis ex præcepto observandis permitti non posse censent, secus tamen alias; quoniam non nisi diebus Festis Populi habetur frequentia, celebrationi Nundina-

rum congrua & necessaria, teste Cappon. discept. 91. art. ult. num. 4. Alii tandem docent, quavis consuetudine minime obtante, posse Episcopum in sua Dioecesi vetare, ne Mercatus, aut Nundinæ Festis diebus habeantur; idque præter alios asserunt Cappon. loco citato num. 6., Gratian. decis. Marchia 21., Ventrigl. in Prax. Rer. Eccles. tom. 1. Annot. 16. §. 1. num. 19., Zaul. ad Statut. Favent. tom. 1. lib. 7. observat. ad rubric. 2. num. 24., Nicol. in Prax. Canonic. tom. 1. lit. C. §. 1. num. 44.

§. 12. Ne quid præteriremus, consulimus etiam illustriores Synodos Dioeceseanas, habitas ab Episcopis Ditionis nostræ temporalis. In celeberrima Farfensi Synodo Cardinalis Caroli Barberini anni 1684.; & in Cesenateni Cardinalis Denhoff anni 1693. interdicunt quidem Mercatus diebus Festis, nihil tamen de Nundinis constituitur. In aliis nullo discrimine Mercatus prohibentur, & Nundinæ, ut constat ex Synodo Lauretana Cardinalis Romæ anni 1626.; maxime verò deficiente Indulto, ut expressè dicitur in Senogallienfi Cardinalis Antonii Barberini anni 1627., innovata anno 1737. ab Episcopo Iuliano. Senogallienfi præterea Synodo Cardinalis Barberini consonat etiam Synodus Ariminensis Cardinalis de Via, edita anno hujus seculi vicesimo quarto.

§. 13. Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Responsa ad Episcopos. qui de suis Dioecibus retulerunt, pari cura à Nobis perfecta sunt. De re ipsa consulta, rescripsit Episcopo Placentino, juxta antiquam consuetudinem sineret haberi Nundinas rerum parvi pretii die Festo S. Bartholomæi Apostoli, dummodo id non fieret in Atrio Ecclesiæ, ut ex lib. Decret. anni 1629., lib. 14. pag. 207. Episcopo Cafalensi anno 1665. responsum fuit: *curaret sedulo, ne Mercatus haberentur Festis diebus, sed transferentur in diem sequentem; omnemque pro viribus impenderet sollicitudinem, ut id ipsum impolterum fieret, si privilegium, vel immemorabilis consuetudo non adfit.* Anno 1697. Episcopo Theanensi respondit: *Tolerari posse Mercatus diebus Festis, dummodo ad alium diem transferri nequeant; & ex eorum omissione jurgia, & scandala exoriri possint.*

§. 14. Probe insuper scientes, fieri non posse Nundinas sine expresso Supremi Principis permisso, cum id juris pertineat ad Regalia, & quidem majora, ad tradita per Sixtin. de Regal. lib. 1. cap. 6. num. 30. hac etiam in parte opportune doctrinæ lumina quæsituri, non omittimus (ut paulò ante monuimus) inspicere Chirographa Summorum Pontificum Decessorum Nostrorum, qui veluti Supremi Provinciarum suarum Domini, eam facultatem multis Urbibus, & Oppidis concessere, haberique Nundinas indulserunt etiam diebus Festis institutis in honorem Domini Nostri Jesu Christi, Beatæ Mariæ Genitricis ejus, frequentissimè verò Sanctorum Patronorum Principalium, vel Titularium locorum, & Ecclesiarum, ad majorem Populi frequentiam, atque celebritatem conciliandam.

§. 15. Quæ omnia vel secum pugnantia, vel implexa, viam propositæ dissolvendæ quæstioni non compararunt, immo potius difficiliorem, & abstrusorem reddiderunt. Ne igitur ullæ diligentia Nostre partes deessent pietati, & zelo vigillum Antistitum Responsa Nostra cupientium; his omnibus seorsim positis, manus admovimus Ecclesiasticis Historiis, & Conciliis, è privata Bibliotheca Nostre penu depromptis. Quibus pressius insistentes, semper tamen præ oculis habito præsentis rerum statu, longo usu & antiquitate fulto, significandum Vobis esse censuimus:

§. 16. PRIMO, Mercatus, & Nundinas Festis

1745.

Quid in Synodalibus Constitutionibus decretum.

Responsa Congreg. Concilii.

Nundinæ celebrantur diebus Festis solemniter.

Pontifex res naturam sedulo scrutatur.

Nundinæ diebus Festis

die-

Quibus Divini simul cultus, & commerciorum ratio haberi possit.

De Festorum dierum observantia, Theologorum sententia.

Item Canonistarum.

Quid distinguunt inter Mercatus, & NUNDINAS.

1745. celebrari non debent.

diebus non licere. Nundinas autem intelligimus, quae sunt de rebus majoribus, & semel in anno sunt, vel raro in eodem loco, & de longinquo ibidem conveniunt homines: Mercatus vero, qui sunt in rebus minoribus, ad quotidianas necessitates pertinentibus, & sunt singulis septimanis, & ab Hominibus de vicino ibidem convenientibus: Verba sunt Venerab. Servi Dei Umberti de Romanis, Quinti Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum, in egregio opere de eruditione Religiosorum Praedicatorum lib. 2. Tract. 2. num. 92. pag. 351. editionis Romanae. Id autem pronunciamus, non quia vendere, ac emere sit opus servile, ideoque vetitum diebus Fests; sed quia actiones hujusmodi impediunt & distrahant Christianifideles à cultu divino, ad quem dies Felli sunt instituti.

Sed abufum confuetudine firmatum.

SECUNDO: Antiquum profecto esse abufum Mercatum, itemque Nundinarum iisdem diebus.

TERTIO: Ecclesiasticis legibus quovis tempore illas fuisse vetitas.

QUARTO: Hujusmodi iustas sanctasque leges caruisse effectu.

Nec nisi prudentia & maturitate corrigi potest.

QUINTO tandem: quia malum universale est, ac altè radices egit; opus est prudentia, & maturitate, ne fructu careat medela, ac vulnus exasperet: Quod possumus exigendum est, non quod optamus. Admonitionibus proinde uti factus videtur, quam minis; & si minae quandoque inrententur, servandum est exactè monitum sapientissimum S. Augustini in Epistola 22. ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, qui agens de auferenda Conviviorum licentia totam passim Africam saedè occupante sub inani obtentu honorandi Festa Sanctorum Martyrum, scripsit: Non asperè, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur; magis docendo, quam jubendo; magis monendo, quam minando; sic enim agendum est cum multitudine. Severitas autem exercenda est in peccata paucorum. Et si quid minamur, cum dolore fiat, de Scripturis comminando vindictam futurorum; ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Ita prius movebuntur spirituales, vel spiritualibus proximiores; quorum auctoritate, & lenissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus, cetera multitudo frangatur.

Festi dies in pietatis operibus, non in negotiis facul. transigendi.

§. 17. Ad propolitam à Nobis rationem firmamdam, sufficit legere Catechismum Tridentini Concilii part. 3. praecip. 3. num. 3., ut simul addicatur, in quae opera Christianifideles festis diebus debent incumbere. Ea nimirum sunt, Divino Sacrificio reverenter adesse; Dei verbum attentè, pioque corde audire; Ecclesias frequentare; mundare conscientiam; Deo laudes perolvere, aliasque salutare exercitationes obire. Diu ante Romanum Catechismum idipsum feliciter enunciatum fuit à Sancto Nicolao Papa huius nominis I. in Responsis ad Consulta Bulgarorum Tom. 22. Collect. Concilior. editionis Regiae num. 10. pag. 441.: Sane, inquit, sciendum est, quoniam idcirco in diebus Fests ab opere humano cessandum est, ut liberius ad Ecclesiam ire, psalmis, & hymnis, & cantibus spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus: Inde etiam coacti in Conciliis Patres rationem potissimam haufere denunciandi, illicitam esse diebus Fests celebrationem Mercatus, & Nundinarum. Qua de re videnda Concilia Rhemense, ac Turonense habita anno Domini 1583. In eandem sententiam Narbonense anni 1609. decrevit: Mercatus, Emporia, & Nundina missiam hant diebus Fests, sed in antecedentem, vel subsequenter Festivitas diem transferantur; Eorum porro Concilio-

rum verba fideli calamo recensentur à Pouget in Institutione Catholic. Tom. I. pag. 724. & sequentibus.

§. 18. Caeterum habendarum Nundinarum, & Mercatum diebus festis corruptelam antiquo jam tempore invaluisse, plurima evincunt monumenta. S. Basilius Caesarensis Archiepiscopus, qui quarto Christianae Ecclesiae saeculo vixit, in Regula Monachorum interrogatione 38. post stabilitum ipsorum laborem, propriis manibus dietim absolvendum, indicavit in sequenti interrogatione quomodo peracta opera vendi deberent, ut eorum pretio sustentarentur. Mox in interrogatione 40. scripsit: Neque vero quoniam alii jam eam, quae apud Sanctos obtinebat, consuetudinem violavere, qui cum pro se invicem orare debuissent, & una cum pluribus Deum adorare, & cum lacrymis implorare, ipsique pro peccatis propitium reddere, gratias pro beneficiis reddere, ac verbis hortativis sese edificare (quod adhuc nostra etiam memoria usitatum, & observatum fuisse novimus;) pro his omnibus forum, Nundinasque, ac commune emporium & ten pus illud, & locum efficiunt, continuo nos etiam hos imitari par est, ejusque rei participatione absurda, & inepta confirmare: ut videre licet in Tom. 2. Operum ejusdem S. Basili editionis Parisien. pag. 346. Aurelius Cassiodorus Senator, & ab Epistolis Theodorici Regis Gothorum, qui vivebat saeculo sexto, in Epistola 33. lib. 8. tom. 1. Festum celeberrimum describens, quod in Lucania agebatur in honorem S. Cypriani Martyris, itemque Miraculum à Deo hac occasione edi solitum ad Fontem Marcilianum; mentionem pariter ingerit de Nundinis longe frequentissimis ad augendam Felli celebritatem ibidem institutis. Quidquid enim (inquit) praecipuum aut industriosa mitti Campana, aut opulenti Bruttii, aut Calabriae pecuniosi, aut Apulii idonei, vel ipsa potest habere Provincia, in ornatum pulcherrima illius venalitatis exponitur, ut merito tam ingentem copiam iudices de multis Regionibus congregatam. Jubet deinde Severo Provinciae Praefidi, ut vim tumultuariam Villicorum quorundam comprimat, qui commeantes Mercatores spoliabant. Ad finem ejusdem saeculi vixit S. Gregorius Turonensis Episcopus. Is autem in lib. 1. de gloria Martyrum cap. 32. editionis Parisien. pag. 758. describit nobile Festum, quod in honorem S. Thomae Apostoli fiebat Aedessae, ubi sacrae illius exuviae ex India translatae quiescebant. Fontem missicè featurientem memorat, potum consuetibus ad Festum, quod triduo agebatur, tribuentem: nec reticet liberas à veltigalibus Nundinas, quae saciam celebritatem illustriorem reddebant: In supradicta igitur Urbe, in qua beatos artus diximus tumulatos, adveniente Festivitate, magnus aggregatur Populorum Catus, ac de diversis Regionibus cum votis, negotiisque venientibus, vendendi, comparandique per triginta dies sine ulla telonii exactione licentia datur. Theodoricus Ruinartius in notis ad hunc locum animadvertit, in quibusdam exemplaribus legi: Negotiatoribusque venientibus; in aliis vero: Negotiisque venientes; negotiisque nomine res venales indicari. Tandem undecimo ineunte saeculo, cum Mediolani in Templo S. Mariae ad Portam septimo Idus Maii aliquot insignes Sanctorum Reliquiae fuissent inventae, constitutum est à Clero, ut ad perennem rei memoriam Dies ipse quotannis Festus haberetur, Populusque universus ferieretur, tanquam in die Resurrectionis, & Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi. Quo etiam die, ad frequentationem solemnitatis, statutum est, annuale esse Mercatum, teste Landulpho Juniore cap. 2. suae Historiae, apud Muratorium tom. 5. Collect. Script. rer. Italicar.

§. 19. Quod autem vigiles Ecclesiarum Praefides nunquam omiserint, in hujusmodi abufum

1745.

De abufu Nundinarum diebus Fests pridem induto; Testimonium S. Basili.

Calliodorus

S. Gregorius Turonensis.

Landulpho Juniore.

Ecclesiasticæ Leges ad verius pra-

cele-

1745.

vam consuetudinem late.

celebrandarum Nundinarum atque Mercatum diebus Fests, invehere, agnoscere potestis ex tom. 4. *Anecdotorum Parisiis editorum* à Martene, & Durand pag. 335. & 1133.; Ex amplissima collectione Scriptorum, & monumentorum ab iisdem publicata, præsertim tom. 7. pag. 1401., & tom. 8. pag. 1006., 1560., & sequen.; Itemque ex Labbeana Collectione Conciliorum editionis Parisiensis tom. 7. pag. 1177. tom. 8. pag. 111., & 127. tom. 9. pag. 422., & 584. tom. 13. pag. 1380., & tom. 14. pag. 702. Inter Acta Mediolanensis Ecclesiæ idipsum liquet ex Tertio Provinciali Concilio, & Undecima Synodo Diocæsana S. Caroli. Quod si id genus testimonia ex Canonico quoque Jure petenda sint; in prima Decretali sub *Titulo de Feriis* vobis occurrit præceptum, quo jubentur Christiani diebus *Dominicis ab omni illicito opere abstinere, ut in eis Mercatum minime fiat.* Quo nomine comprehenduntur etiam Nundinæ, ut in Commentariis ad legatum Textum docent plerique Canonici Juris Interpretes. Præterea in Bullario Romano extat Constitutio quinta S. Pii V., in cujus §. 8. Pontifex vigilantissimus cavet: *Ut omnes Dies Dominici, & præcipue in honorem Dei, Beate Mariæ Virginis, Sanctorum Apostolorum feriat, cum omni veneratione observentur, & omnes in diebus præfatis Ecclesias frequentent, Divinis Officiis devotè intendant, ab omni illicito, & servili opere abstineant, Mercatus non fiant, profana negotiationes, & judiciorum strepitus conquiescant.*

Que tamen effectu caruerunt.

§. 20. Adversus tot saluberrimas Ecclesiæ Sanctiones providè editas, suborta jam diu corruptela adhuc perseverat, & à Populis pertinaciter retinetur non in nostra solum temporali Ditione, verum etiam in tota Italia, ut testatur Muratorius tom. 2. *Antiquitatum Italianarum dissertat. 32.* ubi postquam asseruit magnis Mercatibus tributum fuisse nomen *Feria*, vulgò *di Fiera*: *Hic vero hoc nomen inditum, quod plerumque diebus feriatis haberentur, hoc est, in Natali alicujus Sancti, aut Dominicis Festivitatibus, opportunè ad rem prosequitur: Quem morem parum alioquin laudabilem adhuc Italia servat: In Transalpinis quoque Provinciis idem abusus, antiquo tempore invehens, hodie viget; quemadmodum videre licet apud Theologos, & Sacri Juris Interpretes à Nobis paulò ante memoratos, qui tamen patrium morem, etsi minus probum, excusant obtentu Indulti, vel consuetudinis antiquæ constanter toleratæ. Quapropter suspicari merito possumus, toti fere Orbi Christiano accidisse, quod in Anglia contigit duodecimo Christi sæculo. Abbas Flajensis, ut refert Mattheus Parisius, subjecit sibi regionis Populis vetaverat Mercatus, & Nundinas diebus Dominicis, quamvis illæ in tota Anglia fierent; sed vix aliquandiu relicto abusu, in vetitum morem Gentes illæ redire: *Verum tamen tempore procedente, plerique, ut canes, ad vomitum, sunt reversi.**

Pontificis consilium.

§. 21. Reliquum modo est, ut dispiciamus, quod ultimo tandem loco expendendum proposuimus, quo scilicet remedio prudenter ac salubriter uti debemus, ut grassans ætate nostra tollamus absurdum.

MERCATUS omnino prohibet diebus Fests.

§. 22. Debito procedentes ordine, *Mercatus à Nundinis* distinguimus. Textus Juris Canonici paulò ante allegatus in *cap. 1. de Feriis* loquitur de *Mercatu*. Idem quoque Verbum in Constitutione sua usurpat S. Pius V. Communis præterea sententia est, (quidquid sit de Nundinis) *Mercatum haberi non posse Diebus Fests, sed esse transferendum in antecedentem, vel in subsequentem diem, si in Festum incidit.* Huic regulæ Nos in hæcimus, facultatem tribuentes die 9. Maii 1742. Viro Nobili Ferrarienti habendi *Mercatum* in suo Rure qualibet feriâ quintâ, dummo-

do in illam non incideret *Festum* servandum ex præcepto; quo casu *Mercatus* transferretur in feriam quartam. Qua de re omnem dubitandi ansam præcedentes, Vobis per hæc Apostolica scripta mandamus, ne in Dioecesium Vestrarum Urbibus, & Locis *Mercatus* fieri *Fests* Diebus patiamini.

§. 23. Libentius præterea id Vobis præcipimus, quia post sedulum ac maturum examen, consentaneè idipsum decrevit die 2. Maii 1711. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpres in *Causa Ripana Mercatus*, ut ex lib. 61. *Decretor. pag. 203. à terg.* Quod Decretum Apostolica auctoritate Nostra comprobantes, instar regulæ esse volumus, ac in omnibus Temporalis Ditionis Nostræ Provinciis, Urbibus, ac Locis S. Sedi Apostolicæ mediatè, vel immediatè subiectis, inviolabiliter observari præcipimus. Decreti hujusmodi sequens est exemplum: *Cum modernus Episcopus Ripanus de mense Septembris 1709. Editum typis mandaverit super observantia dierum Festorum, in quo signanter illud præscripsit §. 2. : Le fiere, che sogliono farsi in alcune Feste terminate dell'anno; si tolerano dopo celebrata la Messa Maggiore; Ma i Mercati, che si fanno in giorno fesso della settimana, cadendo in questo qualche Festa, si trasferiscano nel giorno antecedente, o seguente non festivo, secondo la disposizione di tutti i Sinodi Diocæsani da nostri Antecessori stampati sotto le infrascripte pene &c. : Nihilominus Civitas, & Homines Ripani ad impediendam ejusdem Edicti promulgationem, ex asserta immemorabili consuetudine habendi *Mercatum* in die Sabbathi, etiamsi in eum incidat dies Festus, obtinuerunt ab A.C. Monitorium super mantentione cum inhibitione. Sed R.P. Auditoris Sanctissimi Decreto *Causa remissa* fuit ad hanc Sacram Congregationem, in qua concordato infrascripto Dubio, contingit hodie ex deducendis hinc inde à Partibus momentis disputari: *An liceat Communitati, & Homines Ripæ habere *Mercatum* die Sabbathi, intus, vel extra Civitatem, quando occurrit quod sit dies festivus in casu &c. Die 2. Maii 1711. Sacra Congregatio Concilii respondit NEGATIVE, & hujusmodi causam amplius non proponi mandavit.**

§. 24. Et sanè nullum hic locum habet quævis consuetudo, etiam immemorabilis, ut, omissis generalibus jurisprudentiæ regulis, perspicuè liquet ex aliis momentis mox adducendis. Ante memoratam *Causam Ripanam*, proposita in Congregatione Concilii fuit alia, inscripta *Barchinonen. Observationis Festorum*: Contendebant Mercatores Barchinonenses, vendere posse *Merces* suas diebus *Fests*, consuetudine sulti immemorabili, ritè probata, ac etiam speciem, & imaginem necessitatis præferente. Finitimorum siquidem Locorum Incolæ reliquis hebdomadæ diebus victui quærendo, ac laboribus intenti, non nisi die *Festo* ad Urbem accedebant. Adversante nihilominus Episcopo, *Causa* proposita fuit in Congregatione, quæ die 13. Maii 1669. respondit: Id Mercatores non licere, quacumque consuetudine immemorabili nequam obstante. Putarunt tamen Mercatores succumbentes, hujusmodi rescritto fundamentum præbuisse opinionem ingestam fortè Partibus: *Se distrahere velle *Merces* apertis Apothecarum foribus.* Instaurato proinde judicio, ac mente patefacta, validiore conatu objectæ consuetudini immemorabili insisterunt. Congregatio tamen die 27. Martii 1683. in priori sententia, & decreto perlitit, silentiumque Mercatores imposuit.

§. 25. *Mercatus* succedunt *Nundina*, quarum respectu propositum nostrum esset ea discernere, quæ de *Mercatibus* statuimus, pleno corde illis in hærentes, qui *Fests* Dies, qua decet cura ac sedula religione, sanctificari à Christianis cupiunt, & pro viribus enitentur. Sed ne

1745.

Eaque de re confirmat Decretum Congreg. Concilii in RIPANA MERCATUM.

Tenor Decreti.

Consuetudinem immemorabilem non suffragari decernit.

Ejusdem Congreg. judicium in *Causa BARCHINONEN.*

De Nundinis.

1745.

Observantia dierum Festorum remittitur, necessitate id exigente, ab Alex. III.

Similiter à Sixto V.

Rationes indulgenti celebratio-nem Nundinarum diebus Feltis.

Conditio-nes adjectæ pro Nundinis Senogall.

Compensa-tio.

Ne certis per diem Festum horis commercia agantur.

pejora contingant absurda, præcipimus quod possumus, non quod optamus.

§. 26. Neminem certe latet, quo flagraverit zelo, quantumque divini honoris fuerit studiosus, celebratissimus Pontifex Alexander III. Noster Prædecessor: Ratione tamen pari, ac necessitate compulsus, indulgit quibusdam Populis, ut diebus Dominicis, aliisque Feltis, piscarentur, majoribus dumtaxat Solemnitatibus exceptis; dummodo piscatione peracta, congruentem elemosynam impertirent vicinis Ecclesiis, & pauperibus Jesu Christi, ut habetur in Cap. licet. de Feltis.

§. 27. Dum in minoribus constituti à Secretis eramus memoratæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, præ manibus habuimus Indultum fel. record. Sixti Papæ V. Prædecessoris Nostri, qui ad preces cujusdam Abbatis Ordinis S. Benedicti Diocesis Gerunden. facultatem impertitus est piscandi Diebus Feltis Habitatibus Castri, mari adjacentis, post auditam Missam, & post meridiem, adjecto onere tribuendi Abbati, ejusque Monasterio tertiam lucri partem, in Ecclesiæ instaurationem pie erogandam. Quæ conditio progressu temporum cum nimis onerosa visa sit Piscatoribus, paupertate pressis, & exhaustis dispendio, quod Naves Piscatoriæ exigebant; re ad Sac. Congregationem delata, imminutum fuit primævum onus ad septimam partem, ut ex Decreto edito die 24. Augusti 1720.

§. 28. Fatemur sane, necessitatem, quæ sese Alexandro III. objecerat, cum illa, in qua versamur, non esse conferendam. Nostra tamen gravis est, si illa fuit gravissima. Dum enim est, atque asperum id Populis adimere, quod Decessores Nostri peculiaribus Literis indulserunt: Res præterea hujusmodi conditionis est, quæ pluries vetita, atque sublata, denuò in pristinum morem emerit: De ipsa non una est Theologorum, & Canonistarum sententia: Quinimo aliquot doctrina, & pietate illustres illam illicitam non habent. De re tandem agitur, qua sublata, minuerentur Populorum commoda, atque commercia, humanæ vitæ longè opportuna. E contra verò retineri alio modo non potest, quàm quo viget; Etenim difficillimum, ne dicamus impossibile, deprehenditur, frequentes haberi posse Nundinas extra dies Feltos, quibus confertim Populi confluent, quovis alio soluti labore, ac negotio.

§. 29. Inter Nundinas, quæ in Provinciis nostris aguntur, illustriores, ut benè nostis, sunt Senogallenses protractæ multis diebus. Cum Anconitanam Ecclesiam Senogallensium finitimam regeremus, non sine mœrore intelleximus, tempore Nundinarum ea omnia fieri Festo etiam die, quæ aliis hebdomadæ diebus Divino cultui non consecratis, peragebantur. Huic malo occurrere satagentes, die 24. Augusti superioris anni Constitutionem Nostram de Nundinis Senogallensibus publicavimus, qua præter cætera jussimus, ut Diebus Feltis Apothecæ clauderentur; Neque matutinis horis, aut vespertino tempore, quibus Divina Officia in Ecclesiis celebrantur, vel Dei verbum Populo nuntiatur, Contractus fierent. Imminutum verò hac de causa sæcularibus negotiis tempus compensaturi, Nundinarum dies, cum iisdem Privilegiis & immunitatibus, opportunè multiplicavimus. Executioni debitæ jussa nostra hoc anno mandata, meliorem atque utiliorem repem ordinem pepererunt, magno omnium Civium, & benè moratorum hominum solatio.

§. 30. Id ipsum, Ven. Fratres, & vos agite. Constituite, Auctoritate Nostra, matutinas & vespertinas horas, quibus Festo Die, quo Nundinae habentur, claudi debeant Apothecæ, nec publica possint exerceri commercia, ut qui ad

Nundinas confluerunt, Missæ Sacrificio, & Divinis Officiis inter sint, aliisque Christianis operibus Festum sanctificent. Vigilate, ut omnia plene, & exacte implentur. Nos autem per Publicum Edictum non prætermittimus extendere Nundinarum privilegia ad diem sequentem, qui Festus non erit; ut temporalia negotia paucarum horarum spatio, propter Dei cultum & animarum salutem, intermissa, integri diei accessione commode peragantur.

§. 31. Hæc sunt, Ven. Fratres, quæ post maturum examen, auditamque gravium atque doctorum Virorum sententiam, de proposita quæstione Vobis significanda censuimus, quibus omnibus Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die quinta Novembris MDCCXLV. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Divisio Materialium & Gratiarum Apostolicarum, quæ per Datariam Apostolicam, quæque per Secretariam Brevium Secretorum sunt expediendæ.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI,

Ad perpetuam rei memoriam.

GRAVISSIMUM Ecclesiæ Universæ reique publicæ regimen humilitati Nostræ conceditum, optimâ, quantum Nobis ex alto conceditur, ratione moderari; simulque ab omnibus iis, quorum opera ac ministeriis utimur, concordibus atque in unicum publicæ utilitatis scopum collineantibus studiis procurari cupentes; id maxime interesse arbitramur, ut singulis Officiis, quibus tam Justitiæ administratio, quàm Gratiarum dispensatio continetur, proprias atque distinctas in Republica partes, certosque tum auctoritatis tum jurisdictionis limites designemus: Constat enim, non aliunde certiorum gubernii concordiam, quàm ex recta divisione munerum, & Officiorum partitione coalescere; nec magis firmam corporis stabilitatem, quàm ex apta atque ordinata membrorum omnium distinctione consistere. Quapropter, cum anno proximè elapso, editis Apostolicis Literis XII. Kalendas Januarii, quarum initium est: *Romane Curia præstantiam*, hujusmodi munerum & jurisdictionum divisionem pro Judicibus & Tribunalibus hujus Nostræ Curie, in iis, quæ pertinent ad legitimam Causarum judicia, opportunè statuerimus: animum in præsentia adjicimus ad certos constituendos fines, intra quos ea quoque Officia se in posterum continere debeant, quibus demandata est expeditio Gratiarum, quæ de Apostolicæ Sedis liberalitate tam in universos Christianifideles, quàm in Subditos Ditioni Nostræ Populos, assidue diffunduntur.

§. 1. Porro ad expedienda complura hujusmodi Gratiarum genera, inter cæteros Apostolicæ Sedis Ministros & Officiales, unus in Dataria Apostolica ab immemorabili tempore extitit, Magister Brevium nuncupatus, cujus electionem ante Pontificatum felicis recordationis Prædecessoris Nostri Pauli Papæ V. ad Collegium Secretariorum Apostolicorum absque controversia pertinuisse dignoscitur. Verùm quum de anno 1614. post obitum olim Joannis Mileti ad hujusmodi Officium Magistri Brevium à prædicto Collegio Secretariorum Apostolicorum electi, super jure novum Magistri Brevium eligendi & deputandi, triangularis orta esset lis & con-

troverfias;

1745.

Dies Nundinarum prorogantur.

Dat. die 5. Nov. 1745.

CXLV.

Officiorum & jurisdictionum distinctio recto regimini necessaria.

Reformatio Tribunalium à Sanctissimo Domino Nostro peracta.

De Officio Magistrum Brevium in Dataria Apostolica.